

แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินงานของโฮมสเตย์
ในจังหวัดเชียงราย

Application guidelines of applying the “Sufficiency Economy Philosophy”
in the operation of homestays in Chiang Rai province

สุทธดา ชัตติยะ¹ และ ณรงค์ ป้อมหลักทอง²
(Suthada Khattiya and Narong Pomlukthong)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงราย โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ โฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจำนวน 18 แห่ง เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ประธานชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าของโฮมสเตย์ โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โมเดลธุรกิจ (Business Model Canvas) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายนั้นสามารถทำได้โดยการรักษาสິงที่มีอยู่แล้วให้คงอยู่ต่อไป นั่นคือ ทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่ดั้งเดิม อันได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม การพัฒนาต่อยอดทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว โดยไม่เป็นการลงทุนที่เกินตัว เปรียบกับการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเรื่องของความพอเพียงพอประมาณ ความมีเหตุผล ภายใต้เงื่อนไขด้านความรู้ และความมีคุณธรรม ทั้งในการระมัดระวังรอบคอบ ความซื่อสัตย์ อดทนขยันหมั่นเพียร นอกจากนี้ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ ในเรื่องขององค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ และการลงทุนในด้านที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก เช่น โครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ การลงทุนเรื่องของเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โฮมสเตย์ โมเดลธุรกิจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 57100

Doctor of Philosophy Student Program Business Administration School of Management Mae Fah Luang University

² อาจารย์ สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง 57100

Lecturers, School of Management Mae Fah Luang University 57100

Corresponding author : pom@tdri.or.th

ABSTRACT

This research focused on exploring the operation method and to classified management structure of homestays and also to investigate the application guidelines of applying the “Sufficiency Economy Philosophy” in the operation of homestays in Chiang Rai province, The main informant is a homestay in Chiang Rai that has been certified with 18 standards. Collect data from in-depth interviews. A phenomenological qualitative research study was conducted with the chairman of the community, leaders of community and homestay owners. The participants were selected by purposive sampling technique. In-depth interview was chosen as the main data collection technique. To enhance the quality intensity of the research the documentary research, business model canvas analysis exploratory factor analysis and content analysis were also conducted in this study.

The finding indicated that to applying “Sufficiency Economy Philosophy” in the process of homestay in Chiang Rai province could be done by preserving formerly available resources. The entrepreneurs needed to maintain both natural resources and cultural resources by investing in the available resources in local place and not being extravagant investors. Philosophy of sufficiency economy emphasized on balancing the way of living. There are three principles which involved moderation, reasonableness, and self-immunity along with the conditions of morality and knowledge. The entrepreneurs should be run business prudently, honestly, and sedulous. Nonetheless, the assistance of the government towards stream knowledge gaining and knowledge of investment still crucial for the community because of these may need to spend amounts of money especially the investment on infrastructure and communication technology.

Keywords: Sufficiency Economy Philosophy, Homestay, Business Model, Exploratory Factor Analysis

Article history:Received 4 August 2018, Revised 24 December 2018, Accepted 26 December 2018

1. บทนำ

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่อยู่เหนือสุดของประเทศ รายได้หลักของจังหวัดเชียงรายมาจากภาคการเกษตรแต่เนื่องจากจังหวัดเชียงรายมีภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่เหมาะสมแก่การท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเป็นกลุ่มตลาดการท่องเที่ยวที่เน้นการพักผ่อนหย่อนใจที่ใหญ่ที่สุด และคาดว่าจะเป็ตลาดที่มีการเติบโตเร็วที่สุดและเติบโตในระดับที่สูงต่อเนื่องในอนาคต และเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากขึ้น (กรมการท่องเที่ยว, 2560) ทำให้คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเพิ่มมากขึ้น การบริหารจัดการที่พัคสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการที่จะเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง โดยที่พัคที่ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงสร้างสรรค์ คือโฮมสเตย์

แต่สิ่งที่พบในการดำเนินธุรกิจที่โฮมสเตย์ คือคนในชุมชนขาดความรู้และทักษะด้านธุรกิจ ไม่มีรูปแบบในการดำเนินธุรกิจที่แน่นอน ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ยากต่อการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนอาจจะส่งผลให้ไม่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในชุมชน (กรประพัศสรร์ เชียงหอม, 2560) อีกทั้งปัจจุบันเป็นยุคสมัยที่การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเรื่องของเทคโนโลยีที่ทำให้การแลกเปลี่ยนและการติดต่อสื่อสารสามารถเชื่อมโยงถึงกันทั่วโลกและเป็นไปอย่างรวดเร็ว จะส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เหตุนี้หากโฮมสเตย์และชุมชนที่ให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่มีการปรับตัวและพัฒนาตนเองให้รับกับการเปลี่ยนแปลงแล้ว ชุมชนนั้นอาจจะไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ หากเป็นความโชคดีของประเทศไทยที่มีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งสามารถใช้ได้กับองค์กรทุกระดับทุกประเภท หากมีการนำมาใช้ในการดำเนินงานโฮมสเตย์แล้วก็จะทำให้โฮมสเตย์สามารถอยู่รอดได้ มีความมั่นคง เข้มแข็งและยั่งยืนได้เช่นกัน

โดยผู้วิจัยมุ่งหวังว่าผลการศึกษาวิจัยที่ได้ จะเป็นแนวทางแก่ผู้ประกอบการโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดอื่นๆ ทราบถึงรูปแบบวิธีการในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในกิจการ โดยจะสามารถนำไปใช้พัฒนาองค์กรของตนเอง ทั้งการกำหนดนโยบาย การวางแผน และสร้างกลยุทธ์เพื่อการแข่งขันในตลาด ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผลประกอบการของธุรกิจ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้นอกจากนี้ อุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ก็สามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน ขณะที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับด้านการกำกับดูแล ส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมของประเทศ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดเป็นแนวทางวางแผนในการพัฒนาสนับสนุน ส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคมได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น อันจะส่งผลถึงขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจเพื่อสังคม เศรษฐกิจโดยรวม และความเป็นอยู่ของประชาชนของประเทศไทยต่อไป และผลการศึกษาสามารถเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจเพื่อสังคม รวมทั้งนำผลที่ได้ไปเป็นตัวแบบเพื่อใช้ในการศึกษาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนำไปต่อยอดทางวิชาการในด้านที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัด เชียงราย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งจะแบ่งสาระของการทบทวนวรรณกรรมได้ดังนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทาง สบายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่ เศรษฐกิจสำหรับคนยากจน และไม่ใช่อะไรที่ตรงกันข้ามกับเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า (สุเมธ ตันติเวชกุล , 2542) นอกจากนี้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังได้รับการยอมรับจากต่างประเทศว่าเป็นแนวคิดที่ช่วยให้องค์กรธุรกิจมีความยั่งยืน สามารถอยู่ได้ท่ามกลางการแข่งขันและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (สุขสรณ์ กันตะบุตร และคณะ, 2554)

โฮมสเตย์ (Home Stay) หมายถึงการจัดสรรพื้นที่บ้านพักเพื่อบริการนักท่องเที่ยวโดยคงความเป็น เอกลักษณะและวัฒนธรรมประจำถิ่น ภายใต้ศักยภาพและการยอมรับของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) นอกจากนี้ เกรียง ฐิติเจริญพร (2545) ศรีญา วรากุลวิทย์ (2558) และณัฐชามญช์ สุวิทย์พันธุ์ (2545) ได้ให้ความหมายโฮมสเตย์ (Home Stay) หมายถึง ที่พักชนิดหนึ่งซึ่งที่พักรับของชาวบ้านในชุมชน เจ้าของบ้านยินยอมแบบเต็มใจให้นักท่องเที่ยว เข้าพัก โดยการจัดสรรพื้นที่บ้านพักเพื่อบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้รับการปฏิบัติประหนึ่งเป็น สมาชิกในครอบครัว ด้วยความเต็มใจของเจ้าของบ้าน ในการอำนวยความสะดวกและบริการให้คำแนะนำ ต่าง ๆ โฮมสเตย์เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชนและเป็นชุมชนที่สำนึกอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยคงความ เป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำถิ่น ภายใต้ศักยภาพและการยอมรับของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ เรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนได้มีโอกาสใกล้ชิดสัมผัสธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี และ วัฒนธรรมในท้องถิ่นชนบท

โมเดลธุรกิจ (Business Model) หมายถึง ตัวแทนของความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวแปรในการตัดสินใจใน ด้านของกลยุทธ์ สถาปัตยกรรม และเศรษฐศาสตร์ เพื่อสร้างความยั่งยืน ความสามารถทางการแข่งขันในกลุ่ม นั้นๆ (Morris, Schindehutte & Allen, 2005) โมเดลธุรกิจ (Business Model) ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ชนิด คือ คุณค่าที่คูกมอบให้กับลูกค้า สูตรในการทำกำไร ทรัพยากรหลัก และขั้นตอนการทำงานหลัก (Johnson, Christensen & Kagermann, 2008) ซึ่งตรงกับมุมมองของ Dasilva & Trkman (2013) ที่บอก ว่าหัวใจของโมเดลธุรกิจ (Business Model) นั้น คือการแจกแจงส่วนผสมของทรัพยากร ซึ่งสามารถเปลี่ยนไป เป็นคุณค่าสำหรับบริษัทและลูกค้าเป็นการนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง และหากกล่าวถึงโมเดล ธุรกิจจะพบว่า Business Model Canvas กำลังเป็นที่นิยมในปัจจุบัน โดย Business Model Canvas ถูก พัฒนาและตีพิมพ์ในหนังสือ Business Model Generation (Alex Osterwalder & Yves Pigneur, 2016)

เป็นกรอบของธุรกิจที่จะช่วยให้เห็นภาพรวม และอธิบายที่มาที่ไปของวิธีการที่องค์กรใช้ รวมไปถึงการหมุนเวียนทรัพยากรต่าง ๆ ภายในบริษัท เพื่อแสดงถึงการส่งมอบคุณค่าให้ลูกค้า ข้อเสนอที่มอบให้ โครงสร้างภายในองค์กร และการไหลเข้าออกของเงินทุน ซึ่งประกอบไปด้วย 9 องค์ประกอบหลักได้แก่ กลุ่มลูกค้า การเสนอคุณค่า ช่องทาง ความสัมพันธ์กับลูกค้า กระแสรายได้ ทรัพยากรหลัก กิจกรรมหลัก พันธมิตรหลักและโครงสร้างต้นทุน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในรูปแบบผสมผสาน (Mixed Method Approach) ระหว่างการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประธานชุมชน ผู้นำชุมชน จากธุรกิจโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายที่ผ่านการรับรองมาตรฐานและยังดำเนินธุรกิจอยู่ จำนวน 18 แห่ง (กรมการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย, 2559) ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้วางแผนกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน จากประธานชุมชน ผู้นำชุมชน จากธุรกิจโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้เหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เนื่องจากประธานชุมชน ผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมาตั้งแต่เริ่มดำเนินกิจการโฮมสเตย์ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีทักษะและมีประสบการณ์ มีความรู้ถึงลักษณะการดำเนินกิจการโฮมสเตย์ในชุมชนเป็นอย่างดี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ในรูปแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อหาลักษณะการดำเนินงานของโฮมสเตย์ตามองค์ประกอบแต่ละส่วนของโมเดลธุรกิจ โดยการเตรียมคำถามหลัก ๆ ที่จะใช้สำหรับเป็นเครื่องมือในการเตรียมคำถามเพื่อสัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยใช้เทปบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์ร่วมกับเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ Airbnb เนื่องจาก Airbnb ให้บริการในเรื่องที่พ้องเหมือนกับโฮมสเตย์ และยังเป็นสตาร์ทอัพเกี่ยวกับการแบ่งปันที่พักที่ประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมอย่างมากทั่วโลก และจากรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศต่างๆ (Travel and Tourism Competitiveness Index: TTCI) เพื่อนำมาหาข้อสรุปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงราย

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ ในรูปแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ ทำการติดต่อนัดหมายเวลา สถานที่ที่ผู้รับการสัมภาษณ์สะดวกในการให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงเดินทางไปทำการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi- Structured Interview) ที่ได้จัดเตรียมไว้ และนัดหมายการสนทนากลุ่ม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยมีแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากที่รวบรวมได้ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโมเดลธุรกิจ
2. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล โดยผู้วิจัยพิจารณาจากความเป็นไปได้ของคำตอบ โดยตรวจสอบและเชื่อมโยงกับข้อมูลจากแหล่งอื่น พิจารณาจากความน่าเชื่อถือของผู้ถูกสัมภาษณ์ และพิจารณาจากอคติหรือความโน้มเอียงของผู้ถูกสัมภาษณ์โดยการเปรียบเทียบกับผู้ถูกสัมภาษณ์คนอื่น ๆ จากการศึกษาบทสัมภาษณ์ที่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีความเชื่อมโยง
3. เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มแล้ว ผู้ศึกษาวิจัยได้นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความและสร้างเป็นข้อสรุปลักษณะการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงราย
4. ทำการศึกษาเอกสาร วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ Airbnb เพื่อหาปัจจัยความสำเร็จของ Airbnb เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับปัจจัยที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเลือกจุดหมายปลายทางในการเดินทาง โดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อหาปัจจัยด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ โดยรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มหรือปัจจัยเดียวกัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง และจึงนำมาเปรียบเทียบกับโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงราย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบการหาแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงราย เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 400 ราย

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าจากการสัมภาษณ์โฮมสเตย์ทั้ง 18 แห่งมาวิเคราะห์เป็นองค์ประกอบแต่ละส่วนของโมเดลธุรกิจ และเมื่อนำความเป็นธุรกิจเพื่อสังคมมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้ว สามารถวิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบได้ ดังนี้

1. ลูกค้า (Customer Segments)

ลูกค้าที่สนใจและมาใช้บริการโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงราย ได้แก่ (1) นักท่องเที่ยวที่ต้องการที่พักราคาถูก และต้องการเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนท้องถิ่น (2) นักเรียนนักศึกษา ประชาชนที่ต้องการมาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน และ (3) นักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ซึ่งมีทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ โดยมาใช้บริการด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการเพื่อต้องการประสบการณ์ที่หาไม่ได้จากการพักในโรงแรม และต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน ขณะที่ลูกค้าที่เข้ามาศึกษาดูงานจะต้องการความรู้เพื่อเอาไปพัฒนาตนเองและชุมชน

2. ความสัมพันธ์กับลูกค้า (Customer Relationships)

การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า ให้ลูกค้ารู้สึกประทับใจในการมาใช้บริการและให้บอกต่อ ทางโฮมสเตย์จะใช้วิธีการบริการลูกค้าด้วยความเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ไม่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใด ๆ เพื่อเอาใจ

ลูกค้า ให้ลูกค้าได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม รวมถึงให้ลูกค้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และลูกค้าสามารถเลือกทำกิจกรรมได้ตามความต้องการ จะทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจอาจจะใช้บริการในระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น หรืออยากจะมาใช้บริการอีก รวมถึงการบอกต่อให้คนที่รู้จักมาใช้บริการเช่นกัน

3. ช่องทาง (Channels)

ในการเข้าถึงลูกค้า และสื่อสารถึงคุณค่าที่โฮมสเตย์มีไปยังลูกค้า นั้น ทางโฮมสเตย์จะใช้วิธีการผ่านทางเว็บไซต์ของชุมชน/โฮมสเตย์ และของหน่วยงานราชการ ผ่านการบอกต่อจากลูกค้าที่เคยใช้บริการ ผ่านทางเครื่องมือค้นหาออนไลน์ เช่น Google, Yahoo, Bing เป็นต้น รวมถึงทาง Social Media โดยทางแฟนเพจ เฟสบุ๊ก ไลน์ ทางโทรศัพท์ โทรศัพท์มือถือ โดยตรง และผ่านไกด์นำเที่ยว บริษัทนำเที่ยวที่จะแนะนำให้กับลูกค้าที่สนใจมาใช้บริการ รวมทั้งผ่านทางหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล โครงการหลวง เทศบาล เป็นต้น

ใน 3 ส่วนนี้จะพบว่าลูกค้าของโฮมสเตย์จะประกอบไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยโฮมสเตย์จะติดต่อสื่อสารกับลูกค้าผ่านทางหน่วยงานราชการ ไกด์นำเที่ยว บริษัทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและวิธีการบอกต่อจากลูกค้าเดิมเป็นหลัก ในการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้า นั้นโฮมสเตย์จะมีวิธีการให้การต้อนรับลูกค้าอย่างเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ดูแลลูกค้าเสมือนเป็นคนในครอบครัว ไม่เอาเปรียบลูกค้า รวมถึงให้ลูกค้าได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมกับคนในชุมชน

4. ทรัพยากรหลัก (Key Resources)

ในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์สิ่งสำคัญที่จำเป็นต้องมี ได้แก่ เจ้าของที่พักที่ต้องดูแลเอาใจใส่ลูกค้า ดูแลที่พักให้มีความพร้อมในการให้บริการเสมอ ไกด์ท้องถิ่นที่จะพาลูกค้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่พัก/บ้านพัก ที่ยังคงความดั้งเดิมไม่เปลี่ยนแปลง คนในชุมชนที่ต้องให้ความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่ลูกค้า ดูแลสภาพแวดล้อมของชุมชนและร่วมมือในการให้บริการแก่ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการในชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดี ยังคงความเป็นธรรมชาติ คงความดั้งเดิมของชุมชนเอาไว้ รวมถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนที่ยังคงรักษาเอาไว้ไม่เปลี่ยนแปลง

5. กิจกรรมหลัก (Key Activities)

สิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการส่งมอบคุณค่าแก่ลูกค้า หรือกิจกรรมหลักที่ต้องทำในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์ ได้แก่ การรักษาประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนเอาไว้ การดูแลสภาพแวดล้อมในชุมชน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามวิถีชีวิตของคนในชุมชน การให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ เช่น การเข้าอบรมต่าง ๆ รวมทั้งการร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว ไกด์นำเที่ยว เพื่อเพิ่มจำนวนลูกค้า

6. พันธมิตรหลัก (Key Partners)

ผู้มีส่วนช่วยในการให้ธุรกิจโฮมสเตย์ดำเนินต่อไปได้ ได้แก่ เจ้าของบ้านที่ให้บริการที่พัก คนในชุมชน บริษัทนำเที่ยว ไกด์นำเที่ยว หน่วยงานราชการ/บริษัท ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว หน่วยงานราชการที่นำคนเข้ามาศึกษาดูงาน หน่วยงานราชการที่อบรมให้ความรู้แก่ชุมชนในการให้บริการลูกค้า รวมถึงลูกค้าเก่าที่เคยมาใช้บริการ และสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น ทวี, วิทยุ, อินเทอร์เน็ต, และสื่อสิ่งพิมพ์ ที่นำเรื่องราวของชุมชนไปเผยแพร่

ใน 3 ส่วนนี้จะพบว่าสิ่งที่สำคัญที่โฮมสเตย์ต้องมีหรือดำเนินการนั้นบางอย่างก็เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ ถือว่าเป็นทุนทรัพยากรที่โฮมสเตย์ไม่ต้องลงทุนเพิ่ม ได้แก่ ธรรมชาติที่ยังคงงดงาม วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนที่ยังคงอยู่ รวมถึงคนในชุมชนที่คอยให้บริการแก่ลูกค้า ไกด์ บริษัทท่องเที่ยว หน่วยงานราชการที่แนะนำลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการ ลูกค้าเก่าที่บอกต่อแก่คนรู้จัก ขณะเดียวกันโฮมสเตย์ก็มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเช่นกัน ในส่วนของการดูแลรักษาความสะอาดที่พักและชุมชน ค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานราชการ ค่าแรงงานคนในชุมชน และค่าวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

7. คุณค่า (Value Propositions)

สิ่งที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจากการมาใช้บริการ หรือสิ่งที่โฮมสเตย์มอบให้แก่นักท่องเที่ยว นั้น ได้แก่ การได้รับประสบการณ์ใหม่ๆที่จะหาไม่ได้จากการพักในโรงแรม หรือที่พักรั่วไป ได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในท้องถิ่นที่ไปพัก ได้รับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาตนเองหรือชุมชนของตนเองได้ รวมถึงได้ท่องเที่ยวในแหล่งที่ยังคงเป็นธรรมชาติ ได้ทำกิจกรรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชน พบว่าการที่ลูกค้ามาใช้บริการของโฮมสเตย์นั้น ลูกค้าจะได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็นการนอนบ้านเดียวกับเจ้าของบ้าน กินอาหารที่คนในชุมชนกินกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่อง ต่าง ๆ กับคนในชุมชน ได้ร่วมทำกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น ได้ท่องเที่ยว เรียนรู้ในแหล่งธรรมชาติที่ยังคงความงาม ได้ความรู้ใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาตนเองหรือในชุมชนที่ตนเองอยู่ได้

8. กระแสรายได้ และ โครงสร้างต้นทุน (Income stream and cost structure)

คือส่วนที่เป็นรายได้จากการดำเนินงาน นั่นคือโฮมสเตย์จะมีค่าใช้จ่ายหลักที่ต้องจ่ายถึงแม้ว่าจะไม่มีลูกค้า แต่ต้องจ่ายเพื่อเตรียมพร้อมในการต้อนรับลูกค้าอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายในการดูแลที่พักให้สะอาด มีสภาพที่ดี ค่าใช้จ่ายในการดูแลสภาพแวดล้อมของชุมชน ขณะที่ค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายก็ต่อเมื่อมีลูกค้ามาใช้บริการ ได้แก่ ค่าแรงคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ค่าอาหารที่ให้บริการลูกค้า และค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ค่าน้ำมันยานพาหนะ ค่าวัสดุอุปกรณ์ ขณะเดียวกันก็มีรายได้มาจากการที่ลูกค้าเข้ามาใช้บริการ ไม่ว่าจะเป็นค่าที่พัก อาหาร ค่าน้ำดื่ม ค่าการแสดง ค่ากิจกรรมและจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชุมชน

ซึ่งในการดำเนินธุรกิจโฮมสเตย์นั้น ส่วนที่สำคัญที่สุดคือรายได้ กล่าวคือ รายได้ของธุรกิจเพื่อส่งคมจะมีสองส่วนคือส่วนที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยส่วนที่เป็นตัวเงินนั้นจะถูกนำมาใช้ต่อยอดธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ ขณะที่ส่วนที่ไม่เป็นตัวเงินจะกลับคืนสู่สังคม โดยสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสังคมนั้นจะเกิดจากการที่มีลูกค้าเข้ามาใช้บริการโฮมสเตย์ในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการจ้างงานในชุมชนเพิ่มขึ้น จากการแสดง และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น คนในชุมชนไม่ออกไปหางานทำนอกพื้นที่ รวมทั้งการที่ลูกค้าเข้ามาเพื่อศึกษาเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน แล้วทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นนั้นก็ทำให้คนในชุมชนรู้จักที่จะวางแผน อนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของตนเองเอาไว้ เพราะเป็นสิ่งที่จะก่อให้เกิดรายได้ นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนจำหน่ายได้เพิ่มขึ้น จากการที่ลูกค้าเข้ามาซื้อ ทำให้แก้ปัญหาด้านการตลาดและทำให้ปัญหาความยากจนลดลง ท้ายที่สุดก็จะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ

ลักษณะการดำเนินงานของ Airbnb

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถสรุปผลได้ว่า Airbnb เป็นธุรกิจที่ใช้แนวคิดการแบ่งปันทรัพยากรที่พัก กล่าวคือ คนที่ต้องการที่พักก็สามารถหาที่พักได้ตามที่ตนเองต้องการ และคนที่เป็นเจ้าของห้องพักก็มีรายได้เพิ่ม ทำให้ลูกค้าของ Airbnb มีทั้งที่เป็นคนเดินทางและเจ้าของที่พักจากทั่วโลก ลักษณะที่สำคัญที่ทำให้ Airbnb เป็นที่นิยมของทั่วโลกคือการสร้างแพลตฟอร์มที่ทำให้ผู้ที่ต้องการที่พักกับเจ้าของที่พักมาเจอกันเองได้ โดยผู้ที่ต้องการที่พักสามารถเลือกที่พักได้ดังที่ตนเองต้องการไม่ว่าจะเป็นลักษณะที่พัก ทำเล ราคา รวมถึงสามารถหาข้อมูลเพิ่มเติมได้ในส่วนของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจและสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจที่ใกล้กับที่พัก ขณะที่ด้านเจ้าของที่พักก็มีความเชื่อมั่นในการที่จะให้เช่าห้องพัก เนื่องจาก Airbnb มีการทำประกันให้กับเจ้าของที่พักในกรณีเกิดความเสียหายแก่ห้องพัก ทั้งยังสามารถเช็คตัวตนของผู้ที่จะเข้ามาพักได้

ลักษณะที่สำคัญที่สร้างข้อได้เปรียบให้กับ Airbnb ได้แก่ ราคาและทำเล นั่นคือการที่ที่พักที่เข้าร่วมกับ Airbnb นั้น มีอยู่ทั่วโลก ทั้งในตัวเมืองหรือใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง แต่ราคาที่พักถูกกว่าโรงแรมหรือในสถานที่ที่ไม่มีโรงแรมให้นักท่องเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวสามารถพักกับคนในชุมชนนั้น ๆ ได้ รวมถึงการที่ให้ผู้ที่ต้องการที่พักและเจ้าของที่พักสามารถติดต่อกันเองได้โดยตรง และการที่ Airbnb นำข้อมูลต่างๆมาใช้เพื่อสร้างความเชื่อมโยงในการวางแผนการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวตามความต้องการและงบประมาณเท่าที่มี เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่จะหาไม่ได้จากการพักตามโรงแรม

ปัจจัยด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาศึกษาสามารถสรุปผลได้ว่า ปัจจัยด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว แบ่งได้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ โดยสามารถอธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของปัจจัยด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ปัจจัย	Component		
	1	2	3
ด้านความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	.927	.062	.145
ด้านสุขภาพและอนามัย	.850	-.029	.168
ด้านโครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยว	.783	.280	.245
ด้านความมั่นคงปลอดภัย	.772	.149	-.163

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ปัจจัย	Component		
	1	2	3
ด้านทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน	.747	.401	.212
ด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางบกและทางน้ำ	.706	.488	.099
ด้านสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ	.693	.374	-.079
ด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ	.662	.390	.396
ด้านการให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว	.603	.345	.056
ด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม	.242	.809	-.023
ด้านการเปิดรับนานาชาติ	.095	.790	.258
ด้านการแข่งขันด้านราคา	.209	.629	.168
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	-.085	.145	.756
ด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ	.325	.119	.683

จากตารางที่ 1 พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบภายหลังจากการหมุนแกนแบบมุมฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Method) สามารถอธิบายถึงองค์ประกอบของปัจจัยด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้ทั้งหมด 3 องค์ประกอบ โดยสามารถอธิบายความหมายขององค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบ ได้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ มีพิสัยของค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .683 - .756 จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า ต้นทุนทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ

2. องค์ประกอบที่ 2 มี 9 ตัวแปร ได้แก่ ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สุขภาพและอนามัย โครงสร้างพื้นฐานบริการด้านการท่องเที่ยว ความมั่นคงปลอดภัย ทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางบกและทางน้ำ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ โครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทางอากาศ และการให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว มีพิสัยของค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .603 - .927 จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า สภาพเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบที่ 3 มี 3 ตัวแปร ได้แก่ ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม การเปิดรับนานาชาติ และการแข่งขันด้านราคา มีพิสัยของค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .629 - .809 จึงเรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า การแข่งขันด้านราคาและความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม

5. สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษา สรุปได้ว่าการดำเนินงานของโฮมสเตย์เป็นการดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของคนในชุมชน หากแต่ลักษณะการดำเนินงานนั้นจะปราศจากความรู้ที่จำเป็น เป็นการดำเนินงานตามสิ่งที่เคยทำมา ตามความคิดความเข้าใจของตนเอง ตามสัญชาตญาณที่คิดว่าทำแบบนี้แล้วน่าจะดี ซึ่งหากต้องการจะขยายตลาดหรืออยู่อย่างยั่งยืนได้นั้นควรจะต้องอาศัยหลักของความรู้ ความมีเหตุผลเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งนั่นคือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง โดยแนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงพอประมาณ นั่นคือลงทุนแต่พอดี ไม่ไปกู้หนี้ยืมสิน ไม่ทำให้ตนเองต้องลำบากจากการลงทุน เริ่มจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว เป็นสิ่งที่สามารถเริ่มได้เลย ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากใคร สามารถเริ่มต้นได้ทันที โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ในการวางแผน บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้คนในชุมชนมีความอยู่ดีกินดี และส่งผลต่อมุมมองความคิดของคนในชุมชนที่จะรักษานุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่ตนเองมี สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องร้องขอจากคนอื่น มีการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อต่อยอดจากสิ่งที่ตนเองมี และในที่สุดจะทำให้ชุมชนนั้น เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและอยู่ได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ และปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจ Airbnb ประสบความสำเร็จในระดับสากลนั้น พบว่าทรัพยากรหลักหรือสิ่งที่โฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายมีได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ คือการที่เจ้าของบ้านและคนในชุมชนต้อนรับดูแลเอาใจใส่ เป็นกันเองกับนักท่องเที่ยว ให้ความรู้สึกเสมือนเป็นคนในครอบครัว ทั้งยังมีทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม อันเป็นสิ่งที่อยู่แล้วในชุมชนและยังมีความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ได้แก่ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชน ธรรมชาติที่ยังคงความงดงามและเป็นธรรมชาติเอาไว้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ตรงกับองค์ประกอบที่ 1 ต้นทุนทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ นอกจากนี้โฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายยังมีค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่สมเหตุสมผล ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว และราคาถูกเมื่อเทียบกับการไปท่องเที่ยวที่อื่น ทั้งคนในชุมชนยังช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมของชุมชนให้ยังคงความเป็นธรรมชาติ เพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ โดยสิ่งนี้ตรงกับองค์ประกอบที่ 3 คือ การแข่งขันด้านราคาและความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่าลักษณะการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางและท่องเที่ยว นั่นคือ การให้บริการอย่างเป็นกันเองแก่ลูกค้า ยิ้มแย้มแจ่มใส ดูแลลูกค้าเหมือนคนในครอบครัว ไม่เอาเปรียบลูกค้า ให้ลูกค้ามีส่วนร่วมกับกิจกรรม โดยสามารถเลือกทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามความต้องการของลูกค้าเอง เพื่อให้ลูกค้าได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากการทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชนนั้น และได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในท้องถิ่นที่ไปพัก นอกจากนี้แล้วชุมชนยังมีการดูแลรักษาประเพณี สิ่งแวดล้อมเอาไว้ให้ยังคงอยู่ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนที่ไม่เหมือนกับที่อื่น แต่สิ่งที่โฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเต็มที่คือ องค์ประกอบที่ 2 สภาพเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว กล่าวคือ ในด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทั้ง

ทางบก ทางน้ำและทางอากาศ นั้นประเทศไทยยังมีการพัฒนาด้านการเดินทางทั้งทางอากาศ ทางบก ที่นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้ด้วยความสะดวกและสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ด้านความมั่นคงปลอดภัยและสุขภาพอนามัย ก็ยังมีกฎหมาย บุคลากรที่จะคอยดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้นักท่องเที่ยวขณะเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย ในขณะที่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารนั้น ยังต้องมีการพัฒนาปรับปรุงเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านการค้นหาข้อมูล การติดต่อที่พักและการชำระเงิน เนื่องจากปัจจุบันโฮมสเตย์ส่วนใหญ่ยังใช้เทคโนโลยีกันน้อยมาก จะมีเฉพาะการใช้โทรศัพท์มือถือ และ Social media เฟสบุ๊กและไลน์เท่านั้น ในการให้ข้อมูลและติดต่อสื่อสารกับลูกค้า

จากผลการศึกษาสามารถสรุปผลได้ว่า แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานของโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายจะประกอบไปด้วย

1. การต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยอัธยาศัยไมตรี และการให้บริการที่ดีของเจ้าบ้าน และสมาชิกในครัวเรือน
2. ให้ลูกค้าได้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเอง และให้มีส่วนร่วมกับการทำกิจกรรมนั้น
3. เพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้น โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย เช่น การสื่อสารผ่านทางเฟสบุ๊ก ไลน์ มีการถ่ายรูปที่พัก กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อลงใน social media และปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา
4. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านที่พักที่มีความสะอาด มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นสัดส่วน
5. ประกอบอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวที่เน้นวัตถุดิบในการประกอบอาหารที่มาจากวัตถุดิบจากท้องถิ่นเป็นสำคัญ
6. ทำการตลาดโดยการเชิญสื่อมวลชน หน่วยงานราชการ รวมถึงผู้มีอิทธิพลทางการตลาด (Influencer) ให้มาใช้บริการโฮมสเตย์และทำการรีวิว เล่าประสบการณ์การมาใช้บริการ โฮมสเตย์ผ่านทางสื่อต่าง ๆ
7. เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การประชาสัมพันธ์หมายเลขโทรศัพท์ของสถานที่และบุคคลสำคัญในการติดต่อกรณีฉุกเฉิน นอกจากนั้นแล้วการขอความร่วมมือกับเจ้าของธุรกิจโฮมสเตย์ในการแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันรับทราบขณะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการโฮมสเตย์ เป็นต้น
8. ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผ่านการยอมรับจากชุมชน โดยใช้ทุนทางธรรมชาติ และทุนวัฒนธรรมที่ชุมชนมีอยู่มาสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยว มีการรวบรวมองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต เรียบเรียงเป็นเรื่องราว (Story) เพื่อนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว
9. ชุมชนควรมีการบริหารจัดการที่ดีทั้งในเรื่องรายได้ ค่าใช้จ่าย และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ชัดเจน มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง สร้างเครือข่ายระหว่างสมาชิกโฮมสเตย์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมมือกันในการพัฒนาและนำไปสู่การได้รับมาตรฐานโฮมสเตย์ไทยและเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยว

10. มีการเชื่อมโยงธุรกิจอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวโดยยึดหลักว่าการท่องเที่ยวเป็นเพียงรายได้เสริมที่ไม่กระทบต่ออาชีพหลักของคนในชุมชน ไม่มุ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มผลกำไรเป็นสำคัญ

11. ชุมชนสร้างจิตสำนึกในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ช่วยกันดูแลทรัพยากรธรรมชาติ ผืนป่า ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณธรรมชาติตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ การจัดการขยะในแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อม

12. ปรับวิถีชีวิตให้เป็นกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ลูกค้าสามารถเลือกกิจกรรมตามความสนใจของตนเองได้

13. เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นเรื่องราวที่ร้อยเรียงกันเพื่อสื่อถึงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และเพื่อสร้างประสบการณ์แปลกใหม่ให้แก่ลูกค้า

โดยสรุปแล้วจะพบว่าธุรกิจโฮมสเตย์นั้นเป็นธุรกิจที่ทำโดยคนในชุมชนและเพื่อชุมชน เห็นจากการให้ความสำคัญในเรื่องของกำไรที่แยกออกเป็นสองส่วนคือส่วนแรกจะนำไปต่อยอดทางธุรกิจให้สามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ และในส่วนที่สองจะคืนกลับสู่ชุมชน สังคมทั้งในรูปแบบของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ซึ่งการคืนกำไรสู่สังคมนี้จะส่งผลให้ชุมชนและสังคมนั้นๆมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ปัญหาต่างๆในสังคมก็จะลดลง เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แต่การที่โฮมสเตย์จะสามารถดำเนินอยู่ได้ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วตลอดเวลานั้นสามารถทำได้ยาก ดังนั้นหากมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจนั้น ก็จะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้โฮมสเตย์สามารถดำเนินต่อไปได้ เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับจากทั้งในประเทศและสากลว่าเป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกหน่วยไม่ว่าจะเป็น หน่วยงาน องค์กร ประชาชนทั่วไป เพื่อให้สามารถรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้อยู่รอดในกระแสโลกาภิวัตน์ได้ โดยหลักของเศรษฐกิจพอเพียงจะอยู่ที่การพอเพียงพอประมาณ ทำอะไรไม่เกินตัว ไม่เกินฐานะของตนเอง มีเหตุมีผล ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม

นอกจากนี้การที่นำโมเดลธุรกิจมาใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะการดำเนินงาน จะช่วยให้ผู้ประกอบการเห็นภาพรวมของธุรกิจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้รู้ว่าธุรกิจมีใครเป็นกลุ่มเป้าหมายและมีวิธีการที่จะสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างไร ธุรกิจต้องทำอะไรเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายยอมที่จะจ่ายเงินเพื่อสินค้าของธุรกิจ นอกจากนั้นจะทำให้รู้ว่าพันธมิตรของธุรกิจเป็นใคร และเงินที่เข้ามานั้นมาจากแหล่งใดและค่าใช้จ่ายของธุรกิจประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และเมื่อธุรกิจเห็นภาพรวมของลักษณะการดำเนินงานแล้ว ธุรกิจจะพบว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องทำอย่างเร่งด่วน โดยต้องอยู่ภายใต้กรอบของเศรษฐกิจพอเพียงคือทำแล้วตนเองไม่เดือดร้อน ลงทุนแต่พอประมาณ และเมื่อธุรกิจของตนเองเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วนั้น ก็จะสามารถขยายไปยังพันธมิตรส่วนต่างๆได้ต่อไปเรื่อยๆ ท้ายที่สุดแล้วจะทำให้ ชุมชน สังคม และประเทศชาติอยู่ได้อย่างยั่งยืน นั่นคือ จากงานวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดในธุรกิจต่างๆได้โดยใช้รูปแบบกระบวนการศึกษาวิจัยแบบเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประเภทใดก็ตาม สามารถหาแนวทางในการขยายธุรกิจและดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนได้ โดยการนำโมเดลธุรกิจมาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะการดำเนินงาน แล้วจึงใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการขยายธุรกิจให้โตขึ้นอย่างยั่งยืน

5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในการวิจัยครั้งนี้

1. **ผู้ประกอบการ** โฮมสเตย์ควรมีการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายโฮมสเตย์ด้วยตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางแก้ไข ปัญหา รวมถึงการแนะนำและส่งต่อลูกค้าให้แก่กัน พร้อมทั้งควรมีการร่วมมือกันในการให้บริการนักท่องเที่ยวในเรื่องของความปลอดภัยในการท่องเที่ยว เช่น การช่วยกันสอดส่องดูแล คอยเป็นหูเป็นตาดูแลนักท่องเที่ยวให้แก่กัน นอกจากนี้ควรร่วมมือกับผู้ประกอบการธุรกิจด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อสร้างเครือข่ายในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแบบบูรณาการครบวงจร เช่น ที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยว ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ผู้ให้บริการการขนส่ง เป็นต้น

2. **หน่วยงานภาครัฐ** หน่วยงานภาครัฐแต่ละหน่วยงานควรมีการบูรณาการในการทำงานด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการพูดคุยกันก่อนที่จะลงมือทำ เพื่อเป็นการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด ทำให้สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องและเห็นผล รวมถึงการที่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนในเรื่องของโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ เพราะการลงทุนเหล่านี้ผู้ประกอบการไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองเนื่องจากต้องใช้เงินลงทุนสูง รวมถึงการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการร่วมกับสถาบันการศึกษาในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพราะชาวบ้าน คนในชุมชน ผู้ประกอบการยังไม่มีความรู้อย่างถูกต้อง ทำให้ต้องลงทุนไปเป็นจำนวนมากเพื่อดูแลต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแนวทางที่หน่วยงานภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือ เช่น กระทรวงคมนาคม ควรพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สะดวกและปลอดภัย เช่น เส้นทางคมนาคมที่สะดวก เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย, วัฒนธรรมจังหวัด พัฒนาชุมชนจังหวัด ควรให้การสนับสนุนในเรื่องของการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน เพื่ออนุรักษ์องค์ความรู้และจัดการองค์ความรู้พร้อมทั้งถ่ายทอดสู่รุ่นต่อไป, เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว สมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวภาคเอกชน ควรจัดประชุมเพื่อทำความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว, วัฒนธรรมจังหวัด สมาคมมัคคุเทศก์ จัดฝึกอบรมคนในชุมชนให้สามารถเป็นมัคคุเทศก์ในท้องถิ่นของตนเองได้, กระทรวงดิจิทัล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมและจัดอบรมให้คนในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนรุ่นใหม่ที่เป็นคนในชุมชนมีความรู้และสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนได้ กระทรวงดิจิทัล การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ร่วมกับภาคเอกชนจัดทำแพลตฟอร์มเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและจัดเก็บฐานข้อมูลของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวและใช้บริการโฮมสเตย์ พัฒนาชุมชน ให้ความรู้ในเรื่องของการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการให้แก่คนในชุมชน เป็นต้น

3. **ภาควิชาการ** มหาวิทยาลัยควรมีการนำความรู้ที่ได้ไปต่อยอดในการวิจัย รวมถึงการนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดให้แก่ผู้ประกอบการรายอื่น ๆ อีกทั้งมหาวิทยาลัยควรมีการลงพื้นที่เพื่อให้การอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนควรจะมีการสอนให้แก่แก่นักศึกษาในเรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสำนึกรักบ้านเกิด สอนให้นักศึกษาเห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองมี ไม่ฟุ้งเฟ้อตามไปกับสมัยนิยม

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเก็บข้อมูลจากทางนักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติที่มาท่องเที่ยวในประเทศไทย และในจังหวัดเชียงรายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางและการท่องเที่ยว เพราะการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาจากรายงานความสามารถในการแข่งขันด้านการเดินทางและการท่องเที่ยวของประเทศต่าง ๆ (Travel and Tourism Competitiveness Index: TTCI) ไม่ได้เก็บจากนักท่องเที่ยวที่มาเชียงรายโดยตรง อาจจะทำให้ผลการศึกษาที่ได้คลาดเคลื่อนกับความเป็นจริงได้บ้าง
2. ควรศึกษาโฮมสเตย์ในจังหวัดอื่น ๆ ว่ามีลักษณะการดำเนินงานเหมือนหรือแตกต่างจากโฮมสเตย์ในจังหวัดเชียงรายอย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาเป็นแนวทางการดำเนินงานของ โฮมสเตย์ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2560). **องค์ความรู้งานวิจัยโฮมสเตย์ในบริบทของสังคมไทย (พ.ศ. 2544 – 2558)**. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2560, จาก <https://bit.ly/2R5fUJ7>
- กรมการท่องเที่ยว. (2560). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564**. [ออนไลน์] ค้นเมื่อ 18 มกราคม 2561, จาก <https://joo.gv/Cn2f6l>
- กรมการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย. (2559). **รายชื่อโฮมสเตย์จังหวัดเชียงรายที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 – 2559. (อัดสำเนา)**. ม.ป.ท.: ม.ป.ท.
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **มาตรฐานโฮมสเตย์ไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกรียง ฐิติเจริญพร. (2545). **บ้านพักแรม = Homestay: Chamber D’hote. จุลสารการท่องเที่ยว, 21(3), 4-8.**
- ณัฐชามณูช สุวิทย์พันธุ์. (2545). **การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และแนวโน้มพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย**. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนาการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีธัญญา วรากุลวิทย์. (2558). **อุตสาหกรรมกรท่องเที่ยว**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: แววาวาพริ้นติ้ง.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน

สุขสรรรค์ กัณฑ์บุตร วิชิตา รักธรรม ญัฐสิทธิ เกิดศรี มลฤดี สระภู่น พลิศา รุ่งเรือง พัลลภา ปิติสันต์ และ พรเกษม กัณฑ์ตามระ. (2554). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและกระบวนการมาตรฐานในการประเมินองค์การธุรกิจตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง Sufficiency Economy Business Standard (SEBS) เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 84 พรรษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

Osterwalder, A. & Pigneur, Y. (2016). **How Design Thinking Will Reshape Business Model Innovation**. Retrieved May 25, 2017 from <https://blog.strategyzer.com/posts/2016/1/22/how-design-thinking-will-reshape-business-model-innovation?rq=airbnb>

Dasilva, C. M., & Trkman, P. (2013). **Business model: What it is and what it is not**. Retrieved December 2, 2017, from https://www.researchgate.net/publication/255856760_Business_Model_What_it_is_and_What_it_is_Not

Johnson, M. W., Christensen, C. M., & Kagermann, H. (2008). **Reinventing your business model**. Retrieved December 2, 2017, from <http://radio.shabanali.com/reinventing-your-business-model.pdf>

Morris, M., Schindehutte, M., & Allen, J. (2005). The entrepreneur's business model: Toward a unified prospective. **Journal of Business Research**, 58, 726-735.